

The element which renders the mentioned types of information is called "national-cultural component". Proper etymological and linguocultural analyses of the data obtained will help to form the so-called "fields" where phraseologisms stand out as verbalizers of and concentrate around cultural concepts that have gone through the objective stages of conceptualization and got fixed in the cognitive-communicative space of the American English speakers.

Such an analysis will help to single out the most relevant linguocultural spheres existing within a dictionary and thus to form the linguocultural conception of the latter.

The suggested approach may be viewed as another approach to the analysis of dictionary corpora components which in a broader sense may be considered as a dictionary criticism method component.

REFERENCES:

1. Драбовська В.А. Лінгвокультурологічна концепція лексикографії США. автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Драбовська Віра Анатоліївна; Львівський націон. ун.-т. – Запоріжжя, 2016. – 20 с.
2. *Cambridge Dictionary of American English*. Second Edition. – Cambridge University Press, 2008. – 1112 p.
3. *Longman Dictionary of American English*. New edition. – Harlow, 2007. – 1078 p.
4. *Longman Dictionary of English Language and Culture*. New Edition / Ed. by D. Summers. – Harlow, 2012. – 1628 p.
5. *Macmillan English Dictionary for Advanced Learners*. New Edition. – Oxford, 2011. – 1760 p.
6. *Oxford Guide to British and American Culture*. New edition / Ed. by Jonathan Crowther. – Oxford : Oxford University Press, 2010. – 544 p.

Залужна Ольга
Вінниця

ПРЕДИКАТНА ТА АРГУМЕНТНА ІНФОРМАЦІЯ, ЯК КЛЮЧОВІ ЕЛЕМЕНТИ СЕМАНТИЧНОЇ СТРУКТУРИ ПРИВАТИВНИХ ДІЄСЛІВ

1. Привативність є універсальною семантично складною категорією, яка містить у своїй структурі три фундаментальні категорії мови: каузативність, посесивність та заперечення. Дана категорія

знаходить своє вираження у мові передусім у семантиці дієслова, напр.: англ. *to deprive, to steal, to cut off*; укр. *позбавляти, красти, відрізати*.

Об'єктом роботи виступають привативні дієслова (ПД) в англійській та українській мовах.

Предметом роботи є семантика в англійських та українських ПД каузативі вербальною дією.

Мета роботи полягає в аналізі семантичної структури англійських та українських ПД.

Матеріал дослідження складається з 1962 лексем (947 лексем в англійській та 1015 лексем в українській мові), отриманих методом суцільної вибірки з лексикографічних джерел.

2. Семантична структура дієслова може бути розподілена на предикатну та аргументну інформацію. Така концепція семантичного аналізу дієслова базується на вербосентричній моделі Л. Теньєра, згідно з якою, «ядерне» дієслово потенційно містить у своїй семантиці типово речення [2]. За такого підходу центром виловлювання вважається предикат, у ролі якого виступає дієслівне ядро, формуючи периферію у вигляді рівнозалежних від нього партиципantів [3]. Будь-яка конструкція, що складається з дієслова та його актантів, є мінімальним повноцінним висловленням, у якому реалізуються комунікативні наміри мовця [1].

Базова ситуація, яка репрезентує семантику ПД, може бути представлена за допомогою наступної формули тлумачення (ФТ): “X каузує Y не мати Z”. Семантичні ролі розподіляються наступним чином: X – каузатор, Y – об'єкта каузативної ситуації і водночас суб'єкт посесивної ситуації (СПС) та Z – об'єкт посесивної ситуації (ОПС). Наведена ситуація складається з двох мікроситуацій, пов'язаних причинно-наслідковим зв'язком: каузативної та посесивної.

3. Отже, семантична інформація, яку експлікує побудована ФТ, представлена двома видами:

3.1. Предикатна інформація міститься в каузативному компоненті значення ПД і конкретизує залучуваний до каузативу інструмент, спосіб, інтенсивність, мету, соціальну значущість дії (правова / протиправна) тощо, напр.:

(1) *The rest was snipped off, using fine scissors* (British National Corpus) ‘Решту було відрізано за допомогою ножиць’.

У прикладі (1) ПД *to snip off* «to remove something by making quick cuts with scissors» ‘відрізати щось, роблячи швидкі надрізи ножицями’ містить семантичну ознаку (СО), яка конкретизує інструмент каузативу «ножиці» та характеризується СО способу дії «швидко».

3.2. Аргументна, що її декодує посесивний компонент семантики ПД, ідентифікуючи СПС (людина, тварина, рослина, конкретний неживий

предмет, абстрактна сутність) та / або ОПС (частини тіла людини / тварини (волосся, кінцівки, внутрішні органи тощо), складові частини рослини (гілки, листя, плоди тощо), предмети особистої сфери власності (гроші, одяг / взуття, їжа / напої, зброя тощо)) і відношення між ними (невідчужуване / відчужуване володіння), напр.:

(2) *Півець закрутився на одному місці. Кайдашиха вхопила його, скрутила йому в'язи, потім дорізала, опарила, обскубла та й укинула в борщ* (Нечуй-Левицький, Кайдашева сім'я).

Словникове тлумачення ПД *обскубувати* «вискубувати, виривати (волосся, пір'я і т. ін.) по всій поверхні» унаочнює семантику СПС та ОПС, «птах» та «пір'я» відповідно.

4. Безпосередніми партиципантами каузативної ситуації є каузатор та каузат, який у випадку з ПД одночасно функціонує як суб'єкт посесивності (СПС); зв'язок між каузатором та СПС лежить у сфері каузативних відношень. За широкого підходу до трактування категорії каузативності каузатором дії може виступати будь-яка жива істота (людина або тварина), неживий предмет, подія, стан тощо.

Аналіз семантики ПД в обох мовах дає право стверджувати, що в переважній більшості випадків семантика дієслів не експлікує каузатора дії, і він актуалізується винятково безпосереднім оточенням дієслова у реченні.

Ще однією специфічною рисою функціонування ПД англійської та української мов є необов'язковість заповнення позиції каузатора в реченні, напр.:

(3) англ. ... *his short hair looked as though it were trimmed every day* (Faulkner W. Light in August) 'Його коротке волосся виглядало так, наче його [волосся] стригли кожний день'.

У прикладі (3) каузативне та посесивне відношення виражається дієсловом *to trim* 'стригти', тлумачиться як «to clip (the hair or beard) of a person» 'стригти (волосся або бороду) людини'. Семантика СПС та ОПС закладена в глибинній семантичній структурі ПД і стає зрозумілою зі словникового тлумачення дієслова: СПС – особа; ОПС – волосся (пор. *to shear* «to clip the wool off (a sheep etc.) with scissors or shears etc.» 'стригти вовну (вівці тощо) ножицями або вівчарськими ножицями' (СПС – тварина (а саме вівця), ОПС – вовна)). У реченні СПС виражається займенником *he* 'він', ОПС – іменником *hair* 'волосся'. Позиція каузатора залишається в реченні не заповненою, але екстралінгвальна дійсність передбачає, що каузатор – це перукар або будь-яка інша особа, яка може виконувати цю функцію.

Позиція каузатора може залишатися вакантною в межах двох синтаксичних конструкцій: по-перше, у безособових реченнях із

неозначеним суб'єктом-діячем; по-друге, в реченнях із дієсловом у пасивному стані, для яких нерелевантним є виконавець дії, а увага переміщається на саму дію та на її об'єкт. В англійській мові функціонування безособових конструкцій обмежене обов'язковим заповненням позиції підмета, тому місце каузатора залишається вакантним тільки в пасивних конструкціях (див. речення (3)). В українській мові відсутність вказівки на каузатора в мові можлива і в безособових реченнях, і в реченнях із дієсловом у пасивному стані.

Стратифікація ПД за каузативним компонентом їхнього значення ґрунтується на найбільш поширеному в лінгвістиці поділі каузативних ситуацій на 1) маніпулятивні та 2) директивні [5]. У межах виділених двох типів розподіл на підтипи, групи та підгрупи відбувається на підставі детальнішої конкретизації семантики контактної чи дистантної взаємодії між каузатором та СПС і / або ОПС із подальшим виділенням додаткових СО.

5. Аргументна інформація, що її містить посесивний елемент семантики ПД, має розглядатися з урахуванням семантики СПС, ОПС та посесивного зв'язку між ними. Базовим для семантичної класифікації ПД за посесивним компонентом значення є поділ об'єктів посесивності на відчужувані та невідчужувані [4]; це дозволяє розподілити емпіричний корпус дослідження на два семантичні типи: 1) ПД невідчужуваної; 2) ПД відчужуваної власності. Подальша стратифікація аргументної інформації на підтипи за семантикою суб'єкта посесивної ситуації можлива за рахунок аналізу семантики СПС, для яких суб'єкт 1) істота (людина або тварина) та 2) неістота (конкретний предмет, рослина або абстрактна сутність). На третьому етапі подальший поділ на групи стає можливим за умови аналізу семантики об'єкта посесивної ситуації.

6. Проведений аналіз семантичної структури ПД дозволяє стверджувати, що аналізовані одиниці містять обидва елементи семантичної структури: предикатну та аргументну. Предикатна інформація міститься в каузативному компоненті значення ПД, аргументна – в посесивному. Подальший розподіл дієслів на підтипи, групи та підгрупи можливий за умови більш детального аналізу всіх елементів привативної ситуації: перш за все характеру каузативного та посесивного відношення та семантики каузатора, СПС та ОПС.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Касевич В. Б.* Общие вопросы семантики конструкций с предикатными актантами / В. Б. Касевич, А. А. Холодович // Семантика и синтаксис конструкций с предикатными актантами : материалы всесоюз.

конф. «Типол. методы в синтаксисе разносистем. яз.» (14–16 апр. 1981 г.). – Л. : Наука, 1981. — С. 7–23.

2. Теньер Л. Основы структурного синтаксиса / [пер. с фр. И. М. Богуславского и др.] / Л. Теньер. – М. : Прогресс, 1988. – 653 с.

3. Храковский В. С. Диатеза и референтность: (К вопросу о соотношении активных, пассивных, рефлексивных и реципрокных конструкций) / В. С. Храковский // Залоговые конструкции в разноструктурных языках / [редкол. : В. С. Храковский (отв. ред.) и др.]. – Л. : Наука, 1981. – С. 5–38.

4. Ogawa Y. The Stage / Individual Distinction and (In)Alienable Possession / Y. Ogawa // Language. – 2001. – Vol. 77. – № 1. – P. 1–25.

5. Shibatani M. Some Basic Issues in the Grammar of Causation / M. Shibatani // The Grammar of Causation and Interpersonal Manipulation / [M. Shibatani (ed.)]. — Amsterdam : John Benjamins, 2002. — P. 1–22.

*Ігнатенко Дарина
Вінниця*

СЕМАНТИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ, ЩО ХАРАКТЕРИЗУЮТЬ ІНТЕНСИВНУ МОВЛЕННЄВУ ДІЯЛЬНІСТЬ В АНГЛІЙСЬКІЙ, НІМЕЦЬКІЙ, РОСІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

1. У пропонованому дослідженні розглядаються особливості семантичної організації фразеологічних одиниць (ФО), що позначають інтенсивність мовленнєвої діяльності в германських і слов'янських мовах.

1.1. Метою роботи є встановлення фразеосемантичних підгруп (ФСПП) за допомогою формул тлумачення (ФТ) [1] та опис основних метафоричних моделей, за допомогою яких виражається значення інтенсивної мовленнєвої діяльності у ФО англійської, німецької, російської і української мов.

1.2. *Material* дослідження склали 279 од. (англ. – 58; нім. – 88; рос. – 59; укр. – 74), отримані методом суцільної вибірки із одно-та двомовних фразеологічних словників зіставлених мов.

2. Для забезпечення повноцінного існування й розвитку будь-якого суспільства необхідним є обмін інформацією, комунікація. У процесі спілкування мовцями використовуються і емоційно забарвлені одиниці – фразеологізми. Аналізовані ФО мають антропоцентричний характер [2: 355], вони характеризують мовленнєву поведінку суб'єкта, який видає надзвичайно гучні і сильні звуки, які можуть бути спрямовані